

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Het mes op de keel

Kampen (Ichthus) aan de

Gereformeerde Kerken in Nederland 2

E.A. de Boer ■

In dit nummer

Kerkelijk leven - E.A. de Boer
Het mes op de keel 617

Meditatief - P. Schelling
Dienst 621

Wandelen met God - B. Luiten
Vrucht van de Geest 622

Achtergronden - P. Houtman
Seks in Efeze 624

Opvoeding en Onderwijs - J.J.D. Baas
Het werk van de Heilige Geest in de opvoeding 628

Boekbespreking - T.S. Huttenga
Geloofsbeleving onder gereformeerde studenten 631

Meegelezen - T. Groenveld
Respect 632

Uit de kerken

Er is een open brief aan alle kerken en kerkleden gepubliceerd. Het gemeentedeel te Kampen-Noord (Ichthus) verwerpt opnieuw de uitspraken van de meerdere vergadering. En doet daar rekenschap van. Om u in een laatste poging voor zich te winnen. Maar als u naar deze groep overbuigt, barst het kerkverband.

Hoofdzaak of kapstok

De hoofdzaak van de kwestie Kampen-Noord is volgens de synode: dat ds. Hoogendoorn in oktober 2004 samen met een aantal ouderlingen en diakenen aparte kerkdiensten belegde. De Ichthusgroep noemt dat 'de kapstok van het apart vergaderen'. In de brochure wordt de zaak zo getekend: 'Onze kerkenraadsleden hebben de gemeente niet gescheurd "door apart te vergaderen". Dat zij een "eigen gemeente" zijn gaan vormen is eveneens onjuist. Zij hebben ook niet de gemeente weggeroepen van achter haar kerkenraad. Zij hebben de gemeente juist opgeroepen de wettig gebleven ambtsdragers te blijven erkennen in hun ambt.' Dat is volgens Ichthus de hoofdzaak: juist de ambtsdragers van Kampen-noord (Eudokia) waren dat niet op wettige wijze.

Alles staat of valt met de uitleg van de voorgeschiedenis. Waarom belegde ds. Hoogendoorn c.s. kerkdiensten buiten de Eudokiakerk? Ik kan daar een heleboel over vertellen. Niet omdat ik de voorgeschiedenis heb meegeemaakt, want toen lag het nog achter de horizon dat ik in Kampen zou komen te wonen. Ooit heb ik mij sterk gemaakt voor een bijzondere synode als signaal van betrokkenheid. Om snel en duidelijk uitspraak te doen in de zaak Kampen-Noord. Toen en nu heb ik grondig achterliggende stukken gelezen. Ik kan veel over de achtergronden vertellen, maar doe het niet.

Principiële achtergrond?

Waarom niet? In de eerste plaats is het onbegonnen werk alles te willen weten. Dan moet je ook gesprekken voeren, hoor- en wederhoor toepassen. Dat kan ik niet. In de tweede plaats, voor het beoordelen van de aanleiding tot de breuk bestaat de kerkelijke rechtspraak. Ik heb daarover in mijn eerste artikel geschreven. De wegen van kerkelijk recht zijn bewandeld, de oorzaken zijn gewogen.

De klacht van Ichthus is en blijft: 'We hebben geconstateerd dat de synode haar ogen gesloten heeft voor de principiële achtergrond van de hele kwestie.' Vervolgens vertelt de brochure u wat er wel aan de hand was: 'verschil van inzicht over de handhaving van Gods Woord en de gereformeerde belijdenis in de praktijk van het kerkelijk leven'. Alle spanning binnen de raad van Kampen-Noord is onder deze noemer samen te vatten. Er worden ook voorbeelden genoemd (p. 11 van de brochure).

1. Een forse botsing ten aanzien van de visie achter een voorgesteld *jeugdbeleid*.
2. Zaken van *toelating tot het avondmaal en toepassing van kerkelijke tucht* met duidelijke verschillen van inzicht: wat vraagt de Here?
3. Eventuele medewerking aan de *interkerkelijke jeugdkerk* in Kampen.

Toegegeven, het zijn belangrijke zaken. Is het spoor dat we voor de jeugd uitzetten wel echt kerkelijk? Wordt de tucht op bijbelse wijze gebruikt?

Geen leergeschild

Maar deze verschillen van inzicht zijn in het appèl van de zijde van de Ichthuskerkenraad niet tot speerpunt gemaakt. Er zijn nooit duidelijke stellingnames zwart op wit gezet en gewraakt als niet gereformeerd. Het betrof een intern debat. Als de Ichthuskerkenraad meent dat zij de trouw aan Gods woord vertegenwoordigt, had zij dié punten onder de aandacht van de zusterkerken moeten brengen. Ik heb echter nooit een geschrift onder ogen gekregen waarin het over concrete afwijking van Schrift of belijdenis ging. Het gaat altijd over mensen, hun recht of onrecht.

Er zijn broeders en zusters in het land die de

groep-Hoogendoorn zien als een gemeente met een rechte gereformeerde rug. Daar heb je een dominee die slachtoffer geworden is van de moderne stromingen in de kerk, maar die standhoudt. 'Lees zijn preken maar op de website! Hoe kan zo'n trouwe dienaar nu in de ongedeelde gemeente van Kampen-Noord kritiek op zijn preken hebben gehad?' Deze mensen vergeten dat de Ichthusgemeente verzuimd heeft op de tafel van de kerken te leggen wat in haar ogen de hoofdzaak was.

Wie voor de predikant in de bres springt, doet het daarmee nog niet direct voor de leer. Tenzij die leer van het geloof op een concreet punt werd aangevallen en verdedigd moet worden.

Open werkwijze

Bovendien, heeft de synode de ogen gesloten voor een principiële achtergrond? De open brief van Ichthus wijst u op de te verschijnen *Acta* van de synode. Zolang hoeft u niet te wachten, want de uitspraken inzake Kampen-Noord zijn allang op de website van de synode én die van Ichthus te lezen. U kunt dat vinden met de kop 'Revisieverzoek Acta GS Amersfoort-Centrum 2005, art. 67', gedateerd 20 juni 2008. Hier worden door de synode van Zwolle Zuid 2008 de argumenten gewogen die Ichthus heeft ingebracht om aan te tonen dat de synode van Amersfoort 2005 verkeerd geoordeeld had.

Mij treft de volgende zin: 'Voor een goed begrip bij onze broeders en zusters in Kampen-Noord (Ichthus) hecht de generale synode eraan te laten zien hoe zij de uitspraken van de GS Amersfoort 2005 heeft getoetst'. Dan volgen de punten a t/m h, waarin stap voor stap heel de voorgeschiedenis bij langs wordt gegaan. Naar mijn mening een zorgvuldige en eerlijke wijze van werken. Bovendien is het zo geschreven speciaal met het oog op de broeders en zusters die om revisie gevraagd hadden. De synode *hecht eraan te laten zien hoe...*

Zware aantijging

Misschien rekent u mij na en vraagt: ja, maar Ichthus klaagt nu toch dat de synode niet op de *principiële achtergrond* is ingegaan? Toch wel. En wel in dezelfde bewoordingen als nu in de brochure van Ichthus te lezen zijn. Daar gaat het over 'duidelijke verschillen van inzicht' of 'botsing ten aanzien van de visie'. De synode haalt een uitspraak van de kerkenraad, toen nog ongedeeld, aan: 'op 26 april 2004 neemt de kerkenraad een besluit waarin gesproken wordt over eventuele verschillen in visie en herstel van de onderlinge goede samenwerking. De kerkenraad sprak toen uit dat niet was vastgesteld dat trouw aan de Schrift, binding aan de goede belijdenis en gehoorzaamheid die God van ons vraagt, in geding waren'. Uitspraken van de ongedeelde kerkenraad, zwart op wit geschreven en aangehaald, een half jaar

voordat ds. Hoogendoorn c.s. apart gingen vergaderen.

Kom mij er dan nu niet mee aan dat de synode de ogen heeft gesloten voor een eventueel principiële achtergrond. De ogen gesloten? Nee, dat was te zwak uitgedrukt, want op p. 14 lees ik: 'Voor de werkelijke oorzaak van de hele kwestie Kampen heeft de synode zich willens en wetens blind gehouden.' Er was boos opzet in het spel - volgens Ichthus. Ach, laat ik die mooie naam - afkorting van de Griekse namen: Jezus Christus, Gods Zoon, Redder - niet meer misbruiken. Zeg voortaan maar: de groep-Hoogendoorn. 'De intolerantie van de meerderheid van de Kamper kerkenraad tegenover ambtsdragers die zich gewoon willen houden aan Gods Woord en de belijdenis, is *welbewust buiten beeld gehouden*.' U ziet hoe de synode en haar werkwijze volkomen gediskwalificeerd worden. Is zulk taalgebruik nog geloofwaardig?

Scheur voortzetten

Denk erom, geachte gereformeerde lezer, de brief van de groep-Hoogendoorn zet u het mes op de keel: het is mede namens ú dat de synode zo gehandeld heeft! U bent verantwoordelijk als u zich hiervan niet afkeert! En als uw plaatselijke kerkenraad zich niet tegen de besluiten van de generale synode 2008 keert...! Ja, wat dan? Dat brengt mij bij een kernvraag. Waarom is deze brief eigenlijk a. aan kerkenraden gericht, b. aan broeders en zusters in de kerken en c. via een lang persbericht verspreid? *Waarom aan kerkenraden?* De concrete vraag is: de genomen besluiten inzake Kampen niet voor vast en bondig te houden. Maar wat betekent het wanneer kerkenraden besluiten dat niet te doen? Er is in deze kwestie naar kerkelijk recht immers geen revisie meer mogelijk. De synode zei het al toen het appèl tegen de afzetting van ds. Hoogendoorn diende: een derde keer kan niet. Dus is er voor kerkenraden in reactie op de brief van de groep-Hoogendoorn ook niets te dóen. Men kan hooguit ... een steunbetuiging doen uitgaan aan dat deel van Kampen-Noord dat hem als predikant is blijven erkennen. Dat voert de spanning in het kerkverband op. Is dát dan de bedoeling? *Waarom moeten kerkleden deze brief lezen?* Waarom wordt ook hen het mes op de keel gezet: denk erom, u bent mee verantwoordelijk? Dat is voor het geval de plaatselijke raad niet achter de groep-Hoogendoorn gaat staan. Dan kunnen zij brieven aan de raad schrijven, nadat zij zich grondig in de achtergronden verdiept hebben. Zodat de raad zich bekeert en van de synodeuitspraken distantieert. Maar zo niet, moeten de broeders en zusters zich dan maar van de plaatselijke kerk afscheiden? *Waarom moest de brief zo breed verspreid worden* dat zelfs een uitvoerig persbericht (een compleet artikel) is vrijgegeven? Je kunt zeggen: dat past bij de moderne media, en ons wordt als Ichthus toch om nadere verklaring gevraagd.

Hier is echter media-aandacht gezocht. Om maximaal effect te bereiken, en wel *in de kerken*. Zodat het *niemand* kan ontgaan dat de zaak Kampen-Noord verheven wordt tot een kwestie van het hoogste belang.

Kiezen

Toen ik pleitte voor een speciale synode was ik predikant en kerklid in een zusterkerk, Zeist. Inmiddels woon ik in Kampen, uitgerekend op het grondgebied van Kampen-Noord. Toen wij in oktober 2008 in de stad kwamen wonen, lag daar zoiets als een 'attestenkwestie', maar dan omgekeerd. Om er maar even aan te herinneren dat het om de plaats van de Theologische Universiteit gaat. Eind zestiger jaren was de attestenkwestie: als een student uit een plaats komt met een gedeelde kerk, welke attestatie is wel en welke niet aanvaardbaar? Voor ons is het omgekeerd: als er twee plaatselijke kerken zijn die elkaar het recht betwisten aanspraak op die naam te maken, bij welk van de twee moet ik dan mijn attestatie inleveren?

Wel, ik had mij al in de kwestie verdiept toen mijn benoeming nog achter de horizon lag. En wel grondig genoeg om een evenwichtig voorstel te kunnen doen voor een speciale synode. Zonder in enig opzicht een kant te kiezen. Inmiddels was er van zo'n synode niets gekomen, maar had de reguliere generale synode van Zwolle-Zuid zich al uitgesproken. Het verzoek om revisie door Ichthus was al afgewezen (hoewel het appèl over de afzetting van de predikant nog liep). Dat was voor ons voldoende reden om onze attestatie in te leveren bij de scriba van de Eudokiakerk.

Maar wat was ik benieuwd of er een teken van toenadering zou komen! Zal ik een brief schrijven om uit te leggen waarom we onze attestatie niet bij Ichthus inleveren? Ongevraagd misschien niet verstandig. Zal ik op zondag eens een dienst bezoeken en onder het gehoor van ds. Hoogendoorn gaan zitten? Weet je wat, even geduld nog totdat er een kerkelijk signaal van die kant komt. Zal ik aanbieden eens voor te gaan in de prediking? Goed idee, maar laat ik even wachten of er een signaal van toenadering komt. Ik schrijf op wat ik gedacht heb om te laten proeven dat er met liefde op een signaal gewacht is. In de Eudokiakerk en door de schrijver van dit artikel persoonlijk. Goed, na afwijzing van het revisieverzoek hield Ichthus zich stil totdat de synode ook het laatste appèl behandeld had. Toen dat in maart 2009 gebeurd was bleef het echter stil, totdat ... de pers meldde dat Ichthus een brief had doen uitgaan. De brief die alle gereformeerde kerkenraden en kerkleden het mes op de keel zet.

Groep-Hoogendoorn

Eigenlijk is er niets meer te kiezen, behalve het spoor van de groep-Hoogendoorn volgen en ook het kerkverband opblazen. Met brieven aan

uw kerkenraad, uw classis. Waarover? Over wat in de verhoudingen in Kampen-Noord verkeerd ging? Over thema's die elke kerkenraad in eigen beleid en pastoraat bezighouden? Vergist u zich niet, deze groep heeft gekozen. Hoe het mij ook spijt ten aanzien van gemeenteleden dat zo scherp te moeten zeggen.

Hoe heeft men gekozen? Door koste wat het kost ds. Hoogendoorn te handhaven. Want hij is de enige constante in alle, de vele kerkrechtelijke schermutselingen. Lees er de besluiten van de synode Zwolle-Zuid maar op na.

1. In art. 67 van de Acta over het verzoek om revisie: er wordt gedocumenteerd dat er verstoorde verhoudingen waren. Dat er commissies van wijze mannen waren aangesteld.

2. De classis Kampen heeft op verzoek van de kerkenraad te Kampen-Noord in april 2004 het gezag overgenomen. De classis had het recht tot de uitzonderlijke maatregel: te beslissen dat alle ambtsdragers, inclusief de predikant, dienden af te treden. Ook al is dit in het kerkrecht niet beschreven, de maatregel is niet tegen de kerkorde. Worden niet ook met behulp van de classis ergens de ambten ingesteld? Dan kan het tot haar bevoegdheid gerekend worden om de zaken zo te leiden dat een nieuwe kerkenraad verkozen kan worden.

3. Een deel van de kerkenraad (smalle meerderheid) legde toen het ambt neer, een ander deel niet. Waarom niet? Omdat men de predikant wilde handhaven. Hij verdedigde zijn ambt, ook toen zijn functioneren tot scheuring van de gemeente moest leiden. In plaats van nederig zijn roeping in de handen van de Here te leggen en zijn leiding af te smeken.

Onderherders

Daarom spreek ik van nu af aan over de groep-Hoogendoorn. Hoezeer het om zijn persoon draait blijkt ook hieruit: in juni 2008 wees de synode het verzoek om revisie af. Toch was de zaak nog niet klaar. Waarom niet? Omdat er nog twee punten van appèl wachtten. Allebei punten die br. E. Hoogendoorn als afgezet predikant raakten. Daarom kon de synode niet gesloten worden, maar om deze zaak tot maart 2009 voortgezet worden. Goed, dat was zijn recht.

Toch is het voor de zaak veelzeggend: het laatste woord dat ter synode gesproken werd ging over de persoon van de afgezette predikant. Nu gijzelt hij de gemeente door te doen alsof zij samen geëxcommuniceerd worden. Terwijl alles anders wordt wanneer hij het hoofd buigt en de onmacht van zijn Kamper predikantschap erkent. Uit de stukken blijkt dat zelfs afzetting dan niet blijvend hoeft te zijn.

Daarom acht ik het wijs dat de synode uiteindelijk alles op het moment van eigenmachtig handelen concentreerde: toen deze onderherder de groep verkoos boven de hele kudde, zoals de Opperherder die in de Eudokiakerk bijeen had gebracht. Wij zijn toch slechts onderherders, herdersknechten?

Prof. dr. Erik de Boer is universitair docent klassieke talen aan de TU Kampen en hoogleraar Geschiedenis van de Reformatie aan de VU Amsterdam.

Lied van de week:

Voor zondag 28 juni staat Liedboek gezang 301 ('Wij moeten Gode zingen') op het rooster van het Lied van de week. Dit lied is besproken in *De Reformatie*, jaargang 74, nummer 1 (3 oktober 1998).

De bespreking kunt u ook lezen via www.dereformatie.nl > archief > gescande uitgaven.

uit de kerken

Sneek - beroepen: A.J. Haak te Driesum C.A.

Zaltbommel - afscheid: op 14 juni, om 10.00 uur (De Ontmoeting) nam ds. P.J.C. Colijn afscheid, wegens vertrek naar Leeuwarden.

IJmuiden (samenwerkingsgemeente GKv en CGK) - bevestiging en intrede: op 14 juni, om 9.30 en 14.30 uur (Petrakerk), vond de bevestiging en intrede plaats van ds. B. van Veen uit Lisse. Adres blijft ongewijzigd: Bleihof 61, 2215 XT Voorhout.

Leerdam - bevestiging en intrede: op 14 juni, om 15.00 uur (De Hoeksteen), vond de bevestiging en intrede plaats van kandidaat P.G. Hommes uit Wageningen.

Dienst

‘Geven jullie hun maar te eten!’

Marcus 6: 37a

P. Schelling ■

Tegen zijn kennelijk vermoeide discipelen zegt de Heiland: ‘Ga nu mee naar een eenzame plaats om alleen te zijn en een tijdje uit te rusten.’ Want het was een voortdurend komen en gaan van mensen, ze hadden zelfs geen tijd om te eten (31).

En dan gebeurt het. Al die mensen, ze zien Jezus en zijn mannen op de noordwestelijke oever in de boot gaan, om dan schuin over te steken naar het gebied in het noordoosten. Hij wil zich kennelijk van de mensen losmaken. Maar ze zijn niet voor één gat te vangen. Ze zien Hem gaan en ze weten waarheen. Haastig gaan ze op pad. En het lukt: als de boot de oever nadert, ziet de stille, eenzame plaats al zwart van de mensen. Ze kenden die plaats van rabbi Jezus blijkbaar heel goed. Allemaal mensen! Net een kudde schapen zonder herder, zegt Marcus. Daarom wachten ze op Hem. En Hij? Zijn hart draaide om in zijn lijf - het Griekse woord voor medelijden heeft iets met ingewanden te maken. Hij gaat ze weer onderwijzen in de geheimen van het koninkrijk. Echt voedsel voor dwalende en zoekende schapen: het evangelie van Gods zoekende liefde en genade. De Heiland is hun Herder.

Maar de rust dan? De discipelen zullen wel een beetje sneu hebben staan kijken... We zouden toch rusten? Daar heeft de Meester zich dan lelijk op verkeken!

Of...

Als het maar duurt en duurt, dat onderwijs, worden ze onrustig. Here, de dag loopt af en het is hier afgelegen. Stuur de mensen alstublieft weg, want straks zijn de winkels in de omgeving dicht en dan hebben ze niks om te eten. Maar Hij zegt: Ik weet het goed gemaakt: geven jullie hun maar te eten!

Geef ze maar te eten! Dat zegt Hij tegen die vermoeide mannen, die rust zouden krijgen. Samen met de Meester die ook nooit van ophouden weet... Geef ze maar te eten. Maar waar haal je zoveel eten vandaan? Nee, dat is van later zorg. Dat komt zo meteen.

Eerst iets anders. De Meester heeft zich niet verkeken op de situatie. Hij wil hun ‘de menigte’ laten zien. Die kudde schapen zonder herder. Hun eigen herders gaan alleen voor hun eigen belang. Maar deze Herder heeft hart voor hen. En Hij wil zijn mannen leren door zijn bril naar hen te kijken. En vervolgens voor hen klaar te staan.

Want werken in het koninkrijk is dienst. Het is klaar staan waar de Meester maar roept. En het werk zie je als je door zijn bril kijkt naar de wereld en naar de mensen om je heen.

Denk u in wat hier gebeurt, en zie de Meester u aankijken. Kijk eens naar al die mensen om u heen. In de rij in de super, in de wachtkamer bij de tandarts, in de volle winkelpromenade.

Kijkt u wel eens naar ze? En denkt u dan wel eens...? Ze weten niet eens hoeveel honger ze hebben. En wie zal hun te eten geven?

Wie anders dan u, die eten genoeg hebt? Ja, denk ik wel eens: is dat zo? Heb jij wel genoeg? Vul je je eigen voorraad wel steeds aan? Maar vooral: als je ze nou tegen het lijf loopt, en als ze je nou echt aankijken, ben je er dan voor hen? Om hun te dienen met de glans van het evangelie?

Missionair zijn? Lastige gewetensvraag altijd.

Ja, maar hier begint het: bij de bril van de Herder! En dan: dienst!

Ds. Pieter Schelling is emerituspredikant van de Gereformeerde Kerk te 's-Hertogenbosch.

Vrucht van de Geest

**Een boom ken je aan de vrucht.
Een mens ook.**

B. Luiten ■

Ontstaat uit de wortels

‘Vrucht’ is een bijzonder woord, al horen we dat misschien niet meer. Een vrucht kun je namelijk niet bevelen of dwingen, niet regelen of organiseren. Je hebt er eigenlijk helemaal geen macht over. Als een boom geen vruchten geeft kun je schelden wat je wilt, maar het helpt je niks. De wortels moeten het doen. Wat die opzuigen, daaruit ontstaat de vrucht. En dan snap je nog niet hoe. Dat weet God alleen. Zo is het met een boom. Zo is het met een mens.

Er zijn wel voorwaarden. Je tuin moet je schoffelen, anders heb je alleen maar onkruid. In een leven vol vuiligheid moet je ruimte maken. En je moet in het licht komen, anders wil het ook niet. En de dwang moet eraf, een vrucht groeit van binnenuit.

Maar al die voorwaarden zijn nog geen verklaring. Als je schoffelt breng je nog niks tot bloei. In het licht is leven, maar hoe, dat is uit God. ‘Vrucht’ wil altijd zeggen: wat nu te voorschijn komt is heel bijzonder, je kunt het zien maar je kunt het niet verklaren. En dan heb je het dus over jezelf.

Is vol van Jezus

Wat zuigen je wortels dan op? Waar wil God een mens mee vullen? Wel, de bedoeling is: met wie Jezus voor jou is.

Zijn liefde voor jou, zijn vreugde in jou, zijn vrede voor jou, zijn geduld met jou, ...

Als je zo aan Hem denkt, zal Hij je hart vullen, dan wordt jij ook zo (Joh.15:1-8).

Vrucht van de Geest is, dat Jezus in jou tot leven komt.

Liefde, vreugde, vrede, geduld, vriendelijkheid, goedheid, enz. zijn geen losse eigenschappen, zo is Jezus! Zo is Hij voor jou, daardoor word jij ook zo.

Dat moet niet, dat kan niet moeten, dat is uit

God. Maar we kunnen ons er wel op toelagen. Besef dat een vrucht tijd nodig heeft. Een boom die aan het water staat, drinkt langzaam maar zeker. Het is geen snelbuffet. Woorden van God vragen om overdenking, meditatie, anders vliegen ze het ene oor in en het andere weer uit.

De vraag is ook waarmee je je verder laat vollopen. Want wat wij uit onszelf najagen is in strijd met de Geest (Gal.5:17). Haat en nijd ontstaan zo maar, maar als je die laat woekeren in je leven kan liefde geen wortel schieten. Ontucht (in het Grieks porno) is een soort vlees-etende plant die alles verslindt wat met liefde en vreugde te maken heeft.

Jezus komt je te hulp: als Hij je vol maakt van zichzelf, duwt hij al dat andere eruit, daar is dan steeds minder ruimte voor. Je zult merken dat je het niet meer nodig hebt. Je krijgt een nieuw leven. Toch gaat het niet buiten jezelf om, je gaat het zelf willen. Dat kan diep gaan, ook pijn doen. Je raakt iets kwijt waaraan je je vroeger vastklampte.

Onthoud vooral de volgorde van oorzaak en gevolg. Wie wil breken met een kwaad of een verslaving, is vaak geneigd bij de vrucht te beginnen, omdat die zichtbaar is. Daardoor kun je enorm teleurgesteld raken. De clou is: begin bij de wortel, ontvang Jezus, luister en geloof, dat is als eten en drinken. Dan zal Hij je verzadigen, vervullen en op die manier al je honger wegnemen en al je dorst lessen (Joh.6:35).

Bloeit voor God en mensen

Toch klinkt ‘vrucht’ in onze oren ook wel vrijblijvend. Eigenlijk zou je elke dag twee stuks fruit moeten eten, maar doe je dat ook? Nee, je kunt wel dagen zonder, denk je, zeker als je weinig geld hebt is die keus gauw gemaakt. Maar zo is het niet met de vrucht van de Geest. Want hier is juist alles om begonnen! De Zoon

van God werd mens, als wij. Met de bedoeling dat wij worden als Hij. Dat is dé manier om kind van God te zijn, om terug te komen bij de Vader. Daar is vergeving voor nodig, vrijheid én ook dat je innerlijk verandert. Dat je God niet haat of verwaarloost, maar lief hebt. Dat Hij nummer 1 is voor je, ook als het gaat om wat je leuk en fijn vindt. Zo brengt de Zoon je thuis. Als een kind dat zich in alles uitstrekt naar Vader, zoals een bloem zich richt op de zon.

Voor je omgeving is dat ook belangrijk. Jezus is er voor alle mensen, ook voor alle mensen om jou heen. Hij wil dat laten zien en laten weten. Daarom wil Hij te voorschijn komen in jou.

Vrucht dragen is gericht op God én op mensen. Niet om te pronken, maar om te leven, te groeien en om te nodigen.

Let op het volgende verschil.

Gaven van de Geest zijn er in vele soorten.

Ze zijn per persoon verschillend en dus nooit beslissend voor het geestelijk gehalte van je leven.

Vrucht van de Geest is een opvallend enkelvoud (Gal.5:22). Die is namelijk voor iedere christen gelijk en onmiskenbaar. Aan de vrucht weet je of iemand een christen is. Aan geen vrucht ook.

Kan het zijn, dat we hiervan te weinig door-drongen zijn? Dat we ons meer toeleggen op wat we kunnen regelen, organiseren en verde-digen?

Begint klein

De vraag ligt voor de hand: wat zegt dit over mij? Ben ik duidelijk in de vrucht die ik laat zien? Draag ik eigenlijk wel vrucht...?

Eén troost: alle vruchten beginnen klein. En toch is een klein vruchtje al een groot wonder, want alles zit er al in. En geen mens heeft dat uit zichzelf. De heilige Geest is daarin bezig. Wat Hij doet kan klein zijn en is toch altijd groot.

Mensen zoeken vaak opzienbarende dingen.

Voordat ze het in de gaten hebben, zitten ze daarbij toch weer op het terrein van de geestes-gaven. Mooi, maar niet beslissend.

Terwijl de Geest is beloofd als degene die levend maakt. Hij is in staat binnen te dringen in een hart van steen om dat aan het kloppen te krijgen voor God (Ezech.36:26-27). De eerste hartenklop is al een teken van leven, reden genoeg voor een feestje. Een vrouw in verwachting is trots op de foto van de allereerste echo die van de vrucht in haar schoot is gemaakt. En terecht. Niemand zal zeggen: 'dat is toch veel te klein'. Ieder snapt dat het klein is en toch een heel groot wonder. Zullen we zo ook eens praten over het werk van de Geest in onze tweede geboorte? In plaats van allerlei eisen aan elkaar (en aan de kerk) te stellen waarin een mens zichzelf voorbij loopt?

Intussen gooit die zwangere vrouw wel heel haar leven om. Als ze nog rookte, nu niet meer.

Als ze nog dronk, voortaan geen alcohol meer. Daar is weinig aandrang voor nodig, hoe moeilijk het ook kan zijn in het begin. Want ze wil haar vrucht toch niet beschadigen?!

Rijpt voor de grote oogst

Vruchten blijven niet klein, ze worden groter om eens te worden geoogst, op Gods tijd. Pinksterfeest was een oogstfeest, de eerste vruchten werden aan God aangeboden. Vruchten worden, als ze rijp zijn, binnengebracht bij de Heer. Zo is het ook met ons leven.

Dat kun je niet uitdrukken in jaren. Als je jarig bent zeggen mensen: 'nog vele jaren'. Dat mag. Maar de betekenis van je leven zit niet in de lengte, maar in je ontwikkeling, het toegroeien naar God.

De Geest zal je leiden door voor- en tegen-spoed, door gezondheid en ziekte. Dat is niet allemaal even fijn, maar zo zul je God leren kennen. Niet als de God van altijd mooi weer, maar als de God die trouw is in zijn genade en ontferming. In de gemeente kunnen mensen met levenservaring daar veel over vertellen.

Anderen zijn jong, hebben allerlei plannen en doelen. Dat mag. Toch gaat dat allemaal weer voorbij, geleidelijk of plotseling. Dat kan heel heftig zijn, en toch... hoe vreemd het ook klinkt, het hoort bij de *vrijheid* die God je schenkt. Je bent geroepen om vrij te zijn

(Gal.5:13). Dat betekent in alle opzichten: *je hebt niets nodig, buiten Jezus, om tot God te gaan*. Je hoeft niets te verdienen, je hoeft je ook niet te bewijzen. Je hoeft niets mee te brengen. Alleen wat in je hart zit, dat gaat mee.

Je hebt ook niets nodig, buiten Jezus, om *gelukkig* te zijn. Dat is gauw gezegd, het lijkt onvoorstelbaar, en toch bewijst de heilige Geest het elke dag in mensen die ernstig ziek of gehandicapt zijn. Of die vervolgd worden om hun geloof. Door hun in het hart een vreugde te geven die geen mens hen afneemt en die opweegt tegen alle lijden. Die vreugde wil de Geest ieder geven.

Wie vrucht draagt wordt gesnoeid (Joh.15:2). Dat doet altijd pijn en voelt als tegenstrijdig. Toch weet de Landman wat Hij met je doet. Het is zijn bedoeling dat je meer vrucht zult dragen.

Een vrucht rijpt doordat er warmte en kou overheen gaat, regen en droogte. En er komt nog veel meer bij kijken wat een mens niet snapt. Maar één ding is zeker: wie zich laat leiden door de Geest zal zich eens verbazen over zijn eigen leven! En over de omvang van de oogst, waarover hij zich samen met God zal verheugen.

Ds. Bas Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum.

Seks in Efeze

Er is een overvloed aan christelijke lectuur over huwelijk en seksualiteit en wat de Bijbel daarover zegt. Het lijkt me niet zinvol dat nog eens dunnetjes over te doen. Wel heeft die lectuur vaak het karakter van onderwijs en meningsvorming over het christelijk huwelijk. Dat brengt met zich mee dat een aantal bijbelgedeelten minder aandacht krijgen, hoewel ze wel relevant zijn.

P. Houtman ■

Ik denk bijvoorbeeld aan de wet inzake de jaloerse echtgenoot in Numeri 5. De Bijbel kent geen taboes op het gebied van de seksualiteit, zoals in menselijke cultuur vaak voorkomt. Wel uiteraard dingen die verboden en zelfs verafschuw worden. Zelfs wordt geduid op dingen die “te schandelijk zijn voor woorden” (Efeze 5: 12). Maar geen taboes in de zin van dingen die niet signaleerd en benoemd mogen worden. Alle mogelijke problemen en aberraties komen wel ergens ter sprake. Is het niet rechtstreeks, in de wet van Mozes bijvoorbeeld, dan is het wel in de beeldspraak over de verhouding tussen God en zijn volk.

Drastisch

Positieve gedeelten zijn wel bekend, zoals de passage over het huwelijk in Efeze 5, en ook gedeelten uit de profeten, met name Jesaja. Maar er is ook het boek Hosea. Deze profeet heeft een ontwricht huwelijk moeten ervaren en een ontwricht gezinsleven; hij heeft het zelfs onder ogen moeten zien toen hij een vrouw koos. Zozeer dat veel verklaarders ervoor terugdeinsden om te accepteren dat God dit werkelijk van hem vroeg. Nog veel drastischer zijn de hoofdstukken 16 en 23 van het boek Ezechiël - in veel opzichten het meest schokkende profetische boek. Met name dat laatste hoofdstuk is ook in onze tijd van grote openheid op seksueel gebied moeilijk om te lezen, in stilte al, laat staan met het gezin aan tafel, of in de kerk. We zouden kunnen zeggen: op het gebied van ellende in het intieme leven heeft de Here werkelijk alles wat denkbaar is meegemaakt met zijn volk. En toch is hij trouw gebleven! Het is goed gekomen, het komt goed!

Stel je voor dat hij een ‘relatie’ met ons was begonnen... Waar zou dat op uitgelopen zijn? Hij heeft wel de ‘relaties’ van zijn volk gezien! Het lijkt me toe dat we nog meer onze winst zouden kunnen doen met dat soort bijbelgedeelten als het gaat over huwelijk en seksualiteit.

Toon

Maar ik wil nu de aandacht richten op: hoe spreekt de Bijbel ons aan over onze manier van leven, over ons gedrag? Hoe klinkt het onderwijs, de vermaning, over onze levensstijl? Op welke toon spreekt de Bijbel, als zij probeert ons als nieuwtestamentische gelovigen van bepaalde gedragingen af te krijgen en ons andere - wat oneerbiedig gezegd - aan te praten? Welke registers gaan er dan open? Want dat ligt toch heel gevoelig als het over huwelijk en seksualiteit gaat. Een mens voelt zich dan gauw in z'n diepste wezen geraakt. Van de andere kant: als je daar met een ander over moet spreken, spelen alle mogelijke gevoelens mee, van afschuw tot begrip. Hoe doet de Bijbel dat?

Ik concentreer me op één bijbelgedeelte: het vermanende gedeelte, over de christelijke levensstijl, uit de brief aan Efeze, vanaf hoofdstuk 4: 16, in hoofdzaak tot hoofdstuk 5: 21. Dat is des te meer bruikbaar, omdat Paulus hier niet op de concrete situatie in één bepaalde gemeente ingaat. De brief heeft een algemeen karakter: geadresseerd aan de kerk van het Nieuwe Testament. Hoe spreekt de apostel hier over zondig gedrag en het gedrag dat de Here bij ons wil zien?

Dief

(1) In de eerste plaats: Paulus trekt fel van leer tegen het heidense denk- en leefpatroon. Dat is de inzet van deze passage: hoofdstuk 4: 17-19. Ongetwijfeld is er bij nauwkeurige analyse een zekere orde en voortgang van gedachten in deze verzen te onderscheiden. Maar het stuk is vrij lang, het vertoont ook herhaling, en het komt al met al neer op een boutade. Het donker is wel heel zwart. Dat komt terug in hoofdstuk 5: 11 en 12, en opnieuw in hoofdstuk 6: 12. Maar het heeft niet alleen betrekking op de heidenen, de anderen. De gemeente zelf wordt

gewaarschuwd tegen zonden; die worden onverbloed bij hun naam genoemd; en dat klinkt, zij het niet doorlopend, toch telkens opnieuw als een harde verwerping: wrok, drift, ontucht, zedeloosheid, hebzucht, platvloerse taal...

christenen worden indringend gewaarschuwd voor dreigend gevaar

Aan de ene kant is het zondige bestaan voor de gemeente verleden tijd: Eens was u duisternis maar nu bent u licht... Aan de andere kant is het een realiteit waar de gemeente nog steeds mee te maken heeft. Laat wie steelt, of: de dief, niet meer stelen. Een lange vertaaltraditie zegt: Wie een dief *was*... Alsof er in de gemeente - de gemeente van Efeze bestaat inmiddels al zo'n vijftien jaar - natuurlijk geen dieven meer zitten. Maar Paulus acht dat nog een heel reële mogelijkheid. Dat geldt ook voor de andere ernstige zonden die in dit gedeelte genoemd worden. De waarschuwing is fundamenteel: wie zo leeft, kan geen deel hebben aan het koninkrijk van God! De waarschuwing heeft ook betrekking op de toekomst: wie God ongehoorzaam is, wordt getroffen door zijn toorn. Christenen worden indringend gewaarschuwd voor dreigend gevaar.

Licht

(2) In de tweede plaats: toch domineert het licht! Het geheel is geen tirade tegen de zedeloosheid, waarin een cultuurcriticus en moralist - en, praktisch gezegd, een man op de kansel, traditioneel - zo makkelijk vervalt. Integendeel, het licht van Christus schijnt door heel de passage heen. Het domineert: Christus is duidelijk Heer, hij heeft de duisternis overwonnen en overwint die nog steeds. Het begin van de passage verwijst naar het voorafgaande hoofddeel van de brief, een opgetogen lofzang op het heil in Christus. Even wordt naar het 'leven van God' verwezen: het ijkpunt, het model, de werkelijkheid waar wij - in tegenstelling tot de heidenen - in leven. En dan verwijst Paulus naar de fundamentele en doorgaande leer: Christus, zoals de gemeente die heeft leren kennen. En zo gaat het door: De nieuwe mens is geschapen! U draagt de Heilige Geest als stempel! God heeft u vergeven. Christus heeft u liefgehad. De gemeente heeft haar bestaan in de Heer. "Christus zal over u stralen!" Enzovoort. Christus de Heer doorlicht heel dit gedeelte.

Zwart-wit

(3) Dat leidt tot een scherp zwart-witbeeld. De oude mens gaat te gronde; die moet je afleggen. De nieuwe mens is geschapen, die moet je aantrekken. Ongelovigen zijn dood; opstaan,

wakker worden! Gedraag u niet als dwazen, ontmasker zelfs de schandelijke praktijken van de duisternis. Gedraag u als wijzen, laat de Geest u vervullen, zing!

(4) Paulus spreekt niet alleen over ons uiterlijk gedrag. Hij geeft niet alleen leefregels. Hij spreekt ons aan op onze gezindheid, onze innerlijke houden; hij dringt door tot ons hart. Tegenover begeerten staat vernieuwing van onze geest, tegenover wrok vergeving en liefde. Wandel in het licht! We moeten verstandig zijn en proberen te begrijpen wat de Heer wil. Maar aan de andere kant: Paulus blijft niet steken in algemene beschouwingen over 'de zonde in ons leven' en daartegenover 'het nieuwe leven'; of bij 'het komt (uiteindelijk alleen maar) op het hart aan'. Hij wordt concreet. Hij benoemt bepaalde zonden. Hij zet daar tegenover ook voorbeelden van goed gedrag. Hij noemt liegen en waarheid spreken, stelen en zelf de kost verdienen, vuile taal en opbouwende woorden, wrok en vergeving, dronken worden en spreken door de Geest. In deze concrete vermaningen vinden we de genoemde trekken terug. Leg de leugen af en

Paulus schuwt de gebiedende wijs niet

spreek waarheid tegen elkaar (dat is donker en licht), want wij zijn elkaars ledematen (dat is fundamenteel: het licht heerst). Tegenover wrok en kwaadaardigheid, drift en geschreeuw staat goedheid, vergeving, liefde (zwart-wit) naar het beeld van Christus' liefde voor ons.

Geduld en uitzicht

(5) Hoewel, vooral in het begin, de zonde meer concreet wordt benoemd dan het gewenste gedrag - evenals wel vaker in de Bijbel; dat is praktisch voor zondige mensen -, toch biedt Paulus een ruim en aantrekkelijk perspectief op een nieuwe manier van leven. De dief wordt voorgehouden: verdien zelf de kost door hard werken, dan kun je ook een ander die het nodig heeft wat geven. Spreek opbouwende woorden, die goed doen aan wie het hoort. Spreek woorden van dank aan God, die door Christus uw Vader is - als je die werkelijkheid vergelijkt met heidense religie, met de religiositeit van deze wereld, dan heb je inderdaad reden om te danken en te zingen. De passage loopt dan uit op aanwijzingen voor het leven in huis, in gezin en primaire arbeidsverhoudingen, waarbij beide kanten worden aangesproken. De langste en meest uitbundige, of liever de meest intieme bijbelpassage over de liefde tussen man en vrouw staat in dit kader.

(6) Sommige trekken van deze vermaning komen ons misschien scherp, wettisch en zelfs hardvochtig voor. Paulus schuwt de gebiedende wijs niet. En 'zwart-wit' klinkt bij ons niet posi-

tief. Toch is de vermaning in werkelijkheid vol geduld. Paulus gaat niet tekeer over hoe zondig wij zijn en hoe weinig we er nog van terechtbrengen. De vermaningen impliceren: we mogen nog steeds opnieuw beginnen. De dief ook. En zelfs de ongelovige die zich schuldig maakt aan dingen die te schandelijk zijn voor woorden. Jaren na onze bekering, onze geloofsbelijdenis, mogen we nog steeds de eerste beginselen horen van het ons afkeren van de zonde en het nieuwe, goede leven. We zouden

we mogen opnieuw beginnen met wandelen in het licht dat al lang is opgegaan

toch langzamerhand toe zijn aan de vaste spijs, zou Paulus kunnen zeggen, en ook Hebreëen spoort ons aan tot voortgang, maar toch krijgen we nog “als pasgeboren kinderen de zuivere melk van het woord” (Petrus) te drinken. We mogen opnieuw beginnen met wandelen in het licht dat al lang is opgegaan!

Bekering of genezing?

Dit bijbelgedeelte dwingt ons er ook niet toe om te onderscheiden tussen bekering als daad van de wil, in de trant van de methodistische prediking: ‘Kies voor Jezus, doe het nu, steek uw hand op!’, in een moment van begenadiging, en anderzijds een lang proces van worsteling met de zonde waar we mogelijk in dit leven nooit bovenuit komen en waar we misschien niet eens voluit verantwoordelijk voor zijn: de gebrokenheid van het leven; onze zondige aard, onze geaardheid, of een verslaving. Het is niet zo dat deze geboden en vermaningen niet functioneren in het geval van een alcoholist, een kleptomane, een seksverslaafde of een nymfomane. Wij onderscheiden allerlei verschillende achtergronden van ongewenst gedrag (om het zo maar even te noemen). Wij kennen ook allerlei methoden om het aan te pakken; er is ook behandeling. We hoeven niet te kiezen tussen enerzijds evangelisch-charismatische genezingsamenkomsten die pretenderen dat er mensen genezen worden van homofilie: ‘Ik ben niet meer zo!’, en anderzijds uit verlegenheid homoseksualiteit, tienerseks en ongehuwd samenwonen maar gedogen omdat je het nu eenmaal toch niet kunt uitbannen. De vermaning dringt ons juist, ook in het geval van ‘verslaving’ of ‘geaardheid’ (eigenlijk typisch begrippen die heel dicht bij de leer van de erfzonde liggen), alle zeilen bij te zetten en alle middelen aan te grijpen, serieus en geduldig volhardend, en met hoop, in de ervaren duisternis gelovig kijkend naar het licht. Al met al is dit bijbelgedeelte, dat wij misschien als onsystematisch en rommelig ervaren, levensecht in z’n levendigheid: een naast en door elkaar van donker en licht, weldadig en

scherp, kerkmensen en buitenkerkelijken, verleden en heden, onderwijzing en gebod (‘indicatief en imperatief’), gezindheid en gedrag.

Verscheidene van deze trekken vinden we terug in het onderwijs van de Heidelbergse Catechismus over het christelijk leven. De Zondag over de bekering (33) spreekt van sterven van de oude en opstanding van de nieuwe mens. In die Zondag komen samen: de diepte van het zwart-wit, de verankering in Christus, zijn dood en opstanding, de gezindheid - tot het gevoel toe: verdriet en blijdschap - en het gedrag, de absoluteheid en het proces. In de uitleg van de Tien Geboden horen we ook donkere en lichte tonen en verschillende klankkleuren die de muziek maken. En dan volgt in Zondag 44 nog een terugblik, over (onder andere) de scherpe prediking van de geboden, de blijvende beginnerstatus en de totale ernst, de hulp van de Geest, en de hoop.

Onze stijl

Wij hoeven de stijl en de toon van Paulus niet te kopiëren. Maar we kunnen wel van de apostel leren. In de eerste plaats zijn wij makkelijk eenzijdig. Dat is menselijk. De een is vooral geneigd bezorgd en waarschuwend de misstanden en gevaren van de moderne tijd te beschrijven; vaak met op z’n minst de suggestie dat het vroeger allemaal beter was. De ander wil begrijpen en zich verplaatsen in de huid van degene die met beide benen in de moderne samenleving staat en psychische, lichamelijke en huwelijksmoeilijkheden ervaart, en pleit voor mildheid en voorzichtigheid in het oordeel.

In het algemeen hebben wij een andere stijl dan Paulus. Wij hebben allerlei theologische en praktisch-pastorale overwegingen, wij kunnen boeken vol schrijven over wet en evangelie, en over de wet in de prediking... Overwegingen die ons in de weg staan om rechtstreeks van Paulus’ manier van spreken te leren en die lijn door te trekken. Iemand zegt: ‘Moeten moet!’, en een ander komt onmiddellijk waarschuwen voor het gevaar daarvan.

Pastoraal

Verscheidene trekken van Paulus’ benadering vermijden we liever. Als we zonden en misstanden onderkennen, gaan we niet tekeer. We willen mensen niet graag voor het hoofd stoten; dat leidt tot verwijdering en dat werkt averechts. Ook de buitenkerkelijke, de andersdenkende, willen we respectvol benaderen. We zijn beschaafd en beleefd. Anders stoten we alleen maar af, en we willen graag een kerk met werfkracht zijn.

We hebben steeds meer oog gekregen voor de nood van onze medemens, ook de broeder en zuster. We merken dat kerkleden die met bepaalde soorten problemen worstelen, vaak in de kou zijn blijven staan, en we voelen ons ver-

antwoordelijk. We willen pastorale hulp bieden. Fel veroordelen, 'zeggen waar het op staat', past niet in dat plaatje.

We willen ook niet te hoge verwachtingen koesteren, en ventileren, dat mensen zullen veranderen. We zijn realistisch. We houden rekening met de menselijke zwakheid. We realiseren ons heel goed waarom bepaalde benaderingen niet werken. We willen voorzichtig zijn. We willen mensen niet ontmoedigen. We willen pastoraal zijn, en tactvol.

Wij en onze medemensen zijn allemaal in zonde ontvangen en geboren. Maar we zijn toch wel fatsoenlijk en gelovig opgevoed en hebben ons zo ontwikkeld. Onder de grote ongelovige meerderheid om ons heen zijn toch maar betrekkelijk weinig mensen die echt de moraal aan hun laars lappen. We blijven zondige mensen; maar echt kwaadwillend zijn we niet. Als we maar op een goede, tactvolle, helpende manier benaderd worden, dan mag je verwachten dat dat aanslaat. Zo denken we.

Grijstinten

We spreken en schrijven genuanceerd. We balanceren tussen ideaal en werkelijkheid. We neigen tot grijstinten - anders dan het zwart-wit van Paulus. Misschien klink ik hier en daar ironisch, maar ik sluit mezelf hierbij in. Ik begrijp ons.

Intussen is het wel de vraag of we hiermee niet wezenlijke trekken van de bijbelse vermaningen-aanmoediging ('parenese', zeggen theologen) kwijtraken. Het oogverblindende licht van Christus en daartegenover het diepe zwart van verouderd gedrag - dat is niet alleen maar een manier van spreken over levensstijl, dat zijn wezenlijke elementen van de leer van de verlossing, de kern van het christelijk geloof. En ze hangen met elkaar samen. Wie het licht ziet, ziet pas goed hoe donker het donker is. Naarmate wij meevallen, wordt Christus minder belangrijk; het evangelie verbleekt, het wordt gewoon, het gaat tenslotte vervelen.

In nuanceren kun je je ook verliezen. En met ons realisme en onze voorzichtigheid kunnen we het wonder van Christus tekort doen: leven uit de dood!

Als we vragen naar de relevantie van het evangelie voor de mens van nu en de samenleving van nu, dan moeten we hieraan denken. Een boodschap die verzandt in grijstinten verliest aan relevantie.

Wij kunnen nog leren van Paulus, niet alleen van de inhoud maar ook van de manier waarop hij het zegt. Vinden wij zijn manier van spreken misschien te scherp, te zwart-wit, wettisch? Vinden wij het ontmoedigend? Laten we dat dan eerlijk zeggen en ons afvragen hoe dat komt. Als wij als kerk echt apostolisch zijn, dan zullen wij waarschijnlijk moeten veranderen. We zullen Paulus er toch niet van betichten dat hij niet pastoraal is! Misschien kan eerder ons idee over wat 'pastoraal' is verbreed en bijgeboegen worden. En ongetwijfeld zullen we in de

geschiedenis van het pastoraat, van ethische en pastorale lectuur, en van de kerkelijke tucht, voorbeelden vinden die op de voor ons gevoelige punten dicht bij Paulus staan.

De koninklijke weg

Evenwichtig in de goede zin van het woord is het Deputatenrapport Echtscheidingszaken aan de Generale Synode van Zuidhorn 2002, waarvan de hoofdlijn door de kerken is aangenomen. Het wees gewone mensen met hun worsteling het perspectief van de radicaliteit van de Heer. Aan de ene kant geeft het een duidelijke lijn aan: de Here wil de echtscheiding niet. De Here wil dat getrouwen elkaar trouw blijven en leven in onderlinge liefde, vergevingsgezindheid, bereidheid tot verzoening. Er zijn dan ook in eigenlijke zin geen 'echtscheidingsgronden'. Ook als partners gescheiden leven (gescheiden zijn), moet de weg naar verzoening in principe open blijven, in plaats van dat een tweede huwelijk die weg verspert. Dat is de bijbelse lijn, die we ook vinden in het huwelijksformulier. Mensen van vlees en bloed moet je klip en klaar de weg van het koninkrijk wijzen. Dat is ook levensecht: een pastor die een echtpaar goed kende en, verontwaardigd over het overspel van de man, tegen de vrouw zei: "Je mag echtscheiding aanvragen", lokte op zijn beurt de verontwaardiging van de vrouw uit: die kant wilde ze helemaal niet op!

Aan de andere kant staat het rapport open voor het feit van de ook in onze tijd nog voorkomende 'hardheid van hart'. Ben je duidelijk over de koninklijke weg, dan kun je vervolgens geduld hebben met mensen die moeite hebben die te gaan: je gooit de deur niet voor ze dicht. Deze benadering biedt ruimte om individuele gevallen op een specifieke manier te behandelen. Zonder de verkondigde hoofdlijn af te zwakken! Tolerantie is nog geen dispensatie. Laat staan dat het zou verplichten tot actieve medewerking, bijvoorbeeld door middel van een kerkdienst bij een tweede huwelijk.

De goede toon wordt ook getroffen in nieuwtestamentische bewerkingen van de Tien Gebooden die hier en daar in de kerken gebruikt worden. Ik gebruik die van ds. B. Luiten, en krijg reacties van mensen die de tekst graag op schrift willen hebben. Het zevende gebod is daar zo weergegeven: "Het huwelijk is door Mij ingesteld. Daarin zult u elkaar trouw zijn zoals Ik u trouw ben. Mannen en vrouwen, jongens en meisjes zullen elkaar respecteren en buiten het huwelijk geen seksuele relatie aangaan." Hoe verder? Volgende week wil ik bij wijze van conclusie wat suggesties doen.

Drs. Piet Houtman is predikant en docent theologie in dienst van De Verre Naasten. Dit is het derde artikel in een serie van vier.

Het werk van de Heilige Geest in de opvoeding

J.J.D. Baas ■

Stampvoetend en half huilend staat ze (6 jaar) voor je: "Ik wil niet binnenkomen, ik ben net zo lekker buiten aan het spelen! Ik vind je een stomme moeder."

Je hebt de halve nacht wakker gelegen. Eindelijk hoor je om half drie het tuinhak en de schuurdeur. Je zoon van 16 komt thuis, na een avondje met zijn vrienden uit.

"Laat mij morgen maar liggen, ik heb geen zin om naar de kerk te gaan, en zeker geen twee keer." Je dochter van 14 in de bocht als ze zaterdagavond naar bed gaat.

Wat kan opvoeden lastig zijn. Je gunt je kind enerzijds heel veel, maar aan de andere kant wil je ook een goed contact, en dat je kind niet van de goede weg afdwaalt.

Waar is de Geest?

Wat kan de praktijk van de opvoeding ver afstaan van wat er bijvoorbeeld bij de doop voor je kind gebeden is. Zinnen zoals:

Heilige Geest U beloofde dit kind geheel te vernieuwen. Wilt U in zijn hart zo werken dat hij geheel voor God leeft in een nieuwe levenswandel... Werk in de harten van de kinderen zo, dat zij uw naam belijden en U leren volgen. (uit gebed na de doop van Doopsformulier II blz. 724 GK) zijn voor jouw kind ook uitgesproken in de kerk. We hebben enkele weken geleden het Pinksterfeest weer herdacht. Wat een feest in Jeruzalem. Wat een kracht ging er van de Pinkstergeest uit. Petrus, die eerst zo bang was dat hij zijn Heiland driemaal had verloochend, spreekt nu vrijuit. Niet tien, niet honderd, maar duizenden (als je die werkelijkheid even tot je door laat dringen, duizelt het je gewoon) komen op die dag tot geloof en laten zich dopen. Wat een 'power' heeft de Geest!

Heeft Hij vandaag nog net zoveel kracht? Doen we iets verkeerd? Staan we Hem in de weg?

Maar hoe werkt dat nu eigenlijk? Of: hoe werkt de Heilige Geest in de opvoeding van mijn kind(eren)? Wat merk ik daar van? Hoe zou ik Hem (meer) doorgang kunnen verlenen. En: hoe bespreek ik dat met mijn kind? Over deze vragen gaat dit artikel.

Verwondering

Laten we beginnen (opnieuw) verwonderd te zijn over het feit dat de Geest van God, ja dat God zelf in jou, opvoeder, wil wonen. Hoe is dat mogelijk? Daar is een mens toch veel te zondig en gebrekkig voor? Ook als opvoeder bak je er soms helemaal niets van. Hoe vaak geef jij je kind het

verkeerde voorbeeld, in plaats van het goede? Hoe kan die Geest jou dan ooit als tempel gebruiken?

En toch wil God in je hart wonen. Petrus en de andere apostelen waren toch geen betere mensen dan jij en ik? Lees dan de evangeliën er maar op na. Hoe vaak lezen we dat Jezus hen op hun ongeloof of kleingeloof aanspreekt. En toch zijn ze allemaal op de Pinksterdag vervuld van de Heilige Geest.

Gods Geest kan en wil in je wonen, omdat de Vader je het werk van de Zoon toerekent. Hij wil je aanzien in Christus. Omdat je in Christus bent, ben je voor Hem volkomen rein (zie o.a. Efeze 1: 3-14). Je hebt de Geest ontvangen als voorschot op de erfenis die je ontvangen zult. Wat een rijke boodschap.

Gods Geest kan en wil in je wonen, omdat de Vader je het werk van de Zoon toerekent

En die boodschap vindt zijn basis in Christus. Door de doop ben je in Christus. (Rom. 6: 4-7). Het teken en zegel van Gods beloften. En God is betrouwbaar: Wie Hij hier toe geroepen heeft, heeft Hij ook vrijgesproken, en wie Hij heeft vrijgesproken, heeft Hij nu al laten delen in zijn luister.

Hij in mij en ik in Hem! Als je in Christus bent, ben je een deel van Hem. Door Wie wordt Christus aangestuurd? Door de Geest. Dan stuurt die Geest ook jou aan, als deel van Christus.

Door Jezus' werk ben jij een tempel van God en woont en werkt Hij met zijn Geest in jou.

En onze kinderen dan?

Op de Pinksterdag mag Petrus een rede uitspreken. In zijn Pinksterpreek legt hij uit dat hij en de andere apostelen geen dronkenmanstaal uitslaan. *Wat jullie zien en horen, is datgene wat God al lang geleden heeft beloofd: Aan het eind der tijden zegt God, zal ik over alle mensen mijn Geest uitstorten. Dan zullen jullie zonen en dochters profeten, jongeren zullen visioenen zien...*

En zo sluit Petrus zijn preek af: *Bekeer je en laat je dopen onder aanroeping van Jezus Christus. Dan zal de Heilige Geest je geschonken worden, want voor u geldt de belofte en voor je kinderen.*

God belooft zijn Geest ook aan de kinderen. Jezus zelf gaf de opdracht te dopen in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest (Mat. 28: 19). Daarom konden we bij de doop ook op die belofte pleiten.

Hoe werkt dat?

Hoe God zijn Geest aan mensen geeft en in het hart legt, onttrekt zich aan onze waarneming. Hij wijst ons wel de weg hoe we er als opvoeders aan moeten werken. Je mag er op vertrouwen dat Hij dat dan vervolgens op zijn manier ook zal waarmaken. Hij schakelt je er wel bij in. Ouders en andere opvoeders kregen namelijk de opdracht de kinderen in de weg van Gods beloften in te wijden.

Heb de Here, je God, lief met heel je hart en heel je ziel en al je krachten. Spreek over Mij, mijn geboden en mijn grote daden als je opstaat, aan tafel zit, onderweg bent en weer naar bed gaat. Prent het je kinderen in (naar Deut. 6: 4-5).

Dat is de weg die God je wijst: Laat je hele leven vullen met God, de HERE. Leef zelf uit Gods beloften. Lees je Bijbel, bid elke dag! Petrus roept in zijn Pinksterrede op je open te stellen voor Gods Geest. *Keer je af van je huidige leven en laat je dopen ... dan zal de Heilige Geest je geschonken worden.* Er is geen sprake van vrijblijvendheid. Paulus waarschuwt de gemeente in Thessaloniki ook voor het andere uiterste: *Doof de Geest niet uit...* (1 Thess. 5: 19).

De Geest van God werkt vooral door het Woord. Waar Gods Woord niet opengaat, kan de Geest zijn adem niet kwijt. (Al moeten we ook hier vaststellen dat Gods wegen hoger zijn dan onze wegen, ook in de werking van zijn Geest. Hij kan langs wonderlijke wegen toch mensenharten openen).

Je zou door het bovenstaande misschien kunnen denken: dan is het dus toch mijn werk? Het hangt dus toch van mij af? Daar lijkt het misschien wel op. Maar het is de Geest die jou aanstuurt. Hij legt je de woorden in de mond, Hij is het ook die het willen in je werkt. Harten openbreken, geloof er in werken, daar zijn we uit onszelf echt veel te beperkt voor. Daar is zo'n kracht voor nodig, dat kan God alleen. Alleen door zijn scheppingskracht worden opvoeder en opvoeding een nieuwe schepping. De Bijbel roept je op om je te laten vullen met de Geest. Je moet je er ook voor (laten) openstellen.

Daarbij is het ook een zaak van veel gebed. Dagelijks vragen om de leiding van zijn Geest en smeken om de opening van het hart van je kind.

De gevolgen

Wat werkt de Geest in mensen uit? Van Hem leer je dat je Gods kind mag zijn. Hij leert je Abba, dat is Pappa tegen God zeggen. Ongelooflijk wonder: De Schepper van hemel en aarde, de Eeuwige, de Almachtige, die zo heilig is, een verterend vuur (Hebr. 12: 29) zegt tegen mij: Noem mij maar Pappa!

Mozes, Gods beste vriend op aarde, mocht zijn aangezicht niet zien (Ex. 33), Ezechiël viel als dood ter aarde voor de aanblik van Gods heerlijkheid en zat vervolgens een week(!) verbijsterd terneer. Johannes viel ook al als dood op de grond toen hij op Patmos iets van Gods glorie opving. De Geest leert jou en je kind: Zeg maar 'Pappa' tegen die grote God. Ik sta perplex!

De Geest legt je de juiste woorden in de mond. Hij staat je bij in je leven, zodat je nooit meer bang hoeft te zijn. *De Heilige Geest zal jullie kracht geven om van Mij te getuigen*, zegt de Heiland vlak voor zijn hemelvaart.

De vrucht van de Geest is vooral: Liefde. Dat wordt je handelsmerk. Daar herkennen mensen je aan. Uit die liefde komt van alles voort:

Vrede met God en met alle mensen.

Blijdschap vanwege je redding uit een hopeloze situatie.

Geduld omdat je weet: Hij leidt, Hij heeft alles in handen.

Vriendelijkheid, zoals Gods vriendelijk aangezicht vrolijkheid en licht geeft.

Goedheid, zoals de zijne hemelhoog is.

Trouw, die reikt bij jou als bij Hem tot de wolkenboog.

Zachtmoedig, zoals Jezus je voorleefde, zachtmoedig en nederig van hart.

Zelfbeheersing, je hebt je grenzen en laat je niet leiden door je hartstochten.

Zo leidt Gods Geest je steeds verder op de weg van het geloof, totdat je bij Gods volle glorie bent aangekomen.

Praten met het jonge kind

Hoe breng je die boodschap van de Geest nu over bij je kind? Is het een onderdeel van het opvoedingsgesprek? Voor kinderen tot een jaar of tien is het spreken over de Heilige Geest erg moeilijk. Het is zo abstract, dat kinderen in de regel er zich niets bij kunnen voorstellen. Een zin als: 'Je gelooft doordat God door de Heilige Geest in je hart werkt', zegt een kind niets. Het kan zich daar niets bij voorstellen. In bijbelverhalen waarin je de krachtige werking van de Heilige Geest in concrete beelden kunt zien, kun je het noemen. Bijvoorbeeld als Petrus een verlamde geneest (Hand. 3: 1-9). Dan leert je kind dat God langs voor ons onzichtbare wegen zijn werk doet. Een veel gebruikte zin voor kinderen in deze leeftijdsfase is:

***waar Gods Woord niet
opengaat, kan de Geest zijn
adem niet kwijt***

Jezus woont in je hart. Dat is al nauwelijks te begrijpen voor hen. Ze nemen het van je aan en daarbij blijft het. Werken met voorbeelden naar deze tijd kan daarbij soms nog meer verwarring wekken dan duidelijkheid verschaffen. Het vertalen van beelden naar de werkelijkheid is meer geschikt voor volwassenen dan voor het kinderlijke verstand.

Het is wel belangrijk aan kinderen te laten weten dat God je altijd helpt. Hij is heel sterk. Voorbeeldverhalen uit de Bijbel te over, die laten zien dat God mensen bijzondere krachten geeft.

Het gevoel voor veiligheid en geborgenheid is essentieel voor de kinderen bij hun ontwikkeling. De belangrijkste aanbrengers van dat gevoel zijn de ouders. Dat gevoel werkt vooral via hun houding. Wat stralen zij uit in hun gedrag?

Kinderen voelen feilloos aan waar zij hun rust en kracht vandaan halen. Raak je als ouders in paniek door onverwachte gebeurtenissen, of laat je merken dat jij je veilig weet onder Gods vleugels?

Kortom: De Geest werkt ook in kinderen door de houding van de ouders. Hij werkt zelf rust en kracht in de opvoeders. Dat straalt de Geest op die manier ook weer door naar de kinderen.

Praten met oudere kinderen

Vanaf een jaar of elf kan er met de kinderen heel specifiek over het werk van de Geest van God in hen gesproken worden. De aanleiding kan liggen in bijbelgedeelten die gelezen worden aan tafel. Of bijvoorbeeld bij het gesprek dat je met je kind voert als je het naar bed brengt. Een doopdienst in de kerk is ook heel geschikt als aanleiding. Maak van de geboden gelegenheid gebruik. Laat ze weten dat de Geest heel graag hun hart wil overwinnen. Dat Hij dat ook beloofd heeft. Het is ook mooi om daar met je kind concreet om te bidden.

We zijn vanuit onze traditie niet zo gewend om gesprekken, of gezellige avonden met het gezin, of met individuele gezinsleden met gebed af te sluiten. We lijken ons daar wat voor te generen. Waarom zouden we? Wanneer kan je je kind beter laten blijken dat jij je werkelijk van God afhankelijk weet dan wanneer je samen - letterlijk - op de knieën gaat voor God. Dat je in dat gebed bidt om de werking van de Geest in het hart van je kind. God laat je zeker niet onverhoord. Klopt en u zal opengedaan worden, zoekt en je zult vinden. De Here God zal je alles geven wat je bidt in zijn naam.

In lastige (opvoedings)situaties

Het artikel startte met een paar lastige situaties in de opvoeding. Hoe kan dat gebeuren, terwijl de Geest toch vernieuwend in onze kinderen zou werken? Een belangrijke vraag, want wie heeft er niet met dit soort zaken geworsteld?

Vanaf het paradijs is Gods tegenstander bezig het werk van onze God te verstoren. Op alle mogelijke manieren probeert hij Gods kinderen los van God te maken. De zonde blijft steeds maar trekken in ons leven. Het is de dagelijkse strijd, die we te voeren hebben.

God is zo machtig dat Hij in staat is om alles te doen meewerken ten goede van degenen die Hem liefhebben (Rom. 8: 38). In datzelfde bijbelgedeelte is te lezen dat de Geest ons helpt in onze zwakheid. En hoe vaak zucht de opvoeder: in afwachting van de openbaring dat we kinderen van God zijn (8: 23).

Het vraagt van de opvoeder in dit soort situaties zich met name te laten leiden op de weg die zijn Geest je wijst. Dat betekent in gebed God vragen om wijsheid en rust. De rust dat God de situatie waarin je op dat moment verkeert ook ziet. Bidden om wijsheid en durf om de woorden te spreken die in die situatie gepast zijn. Je niet laten leiden door jouw emotie, maar door de Geest van God. Hij wil je de woorden te binnen brengen die je zeggen moet.

En als jij je wel laat leiden door je emotie en toch driftig wordt en dingen doet of zegt die onjuist zijn? Dan nog is God in staat om dat ten goede te keren.

Een vrijbrief om je maar te laten gaan in lastige situaties? Nee, zo is dit niet bedoeld.

Kom je als opvoeder tot het inzicht dat je verkeerd hebt gehandeld, te streng of te soepel bent geweest? Ga in gesprek met je kind en vertel dat je het verkeerd hebt gedaan. Dat je er spijt van hebt. Ook dat is het werk van de Geest in jou. Op die manier werkt Hij ook door naar je kind.

Andere keuzes

Het kan zijn dat je kind andere keuzes maakt in dit leven dan jij wenst. Verkering met een ongelovige, niet meer naar de kerk gaan.

Waar zijn de beloften van de Geest dan gebleven? Een moeilijke vraag. Een vraag die niemand kan beantwoorden. Maar hoe ga je er dan mee om?

Gods beloften zijn vast en zeker. Dat blijft, ook als je kind andere keuzes heeft gemaakt. In het begin probeer je in gesprekken het wellicht met je kind bespreekbaar te maken. Maar al snel blijkt dat je kind dat gesprek niet meer wil. Je wordt er bijna wanhopig van. Je kind weet in de meeste gevallen heel goed hoe jij er over denkt. Dan is het beter om het gesprek over het geloof tijdelijk stil te zetten, tenzij je kind zelf met vragen komt.

Je houding blijft dan met name belangrijk. In de eerste plaats blijft je kind altijd je kind. Door je liefde te laten blijken, straal je door dat ook Gods liefde blijft uitgaan naar het kind. Het vraagt gebed om kracht om dat op de juiste wijze te blijven opbrengen.

Wat Gods weg is met je kind in die situatie, is in zijn hand. Leg het daar vooral neer in gebed. Dan is je kind in de beste handen.

Vooral met een puber kan het gesprek nogal eens vastlopen. En menig ouder is dat vast wel eens overkomen. Vaak hoor je dan dat de peergroep (de leeftijdsgroep van je kind) die rol ongemerkt overneemt. Of de ouders van een vriend of vriendin krijgen een goed contact met je kind. Die rol kan ook ingevuld worden door de predikant, of een catecheet waar je kind een goede relatie mee opgebouwd heeft. Het kan je een jaloers gevoel geven, dat ze met een ander wel kunnen/willen praten. Die gesprekken spelen zich meestal buiten je waarneming af. Zie daar juist de zorg van de Vader in, die zijn Geest langs die manier laat werken.

Omkijken

Laten we niet vergeten om te kijken, om het werk van de Geest in je kind op te merken. Wat prachtig als je kind tegen je zegt dat het echt heel veel van God houdt. En wat kunnen ze dat op jonge leeftijd overtuigend zeggen. Niet voor niets zegt Jezus dat we een voorbeeld kunnen nemen aan het kind: *Wordt in het geloof als een kind*. Dat betekent: zoals een kind in eenvoudige overgave aan God.

Maar ook het prachtige moment als je kind belijdenis aflegt van het geloof in de kerk. Dat hebben we in de afgelopen periode ook weer kunnen zien. En bij hoeveel van die kinderen moeten de ouders achteraf constateren: 'Het is niet ons werk, en dit hadden we twee jaar geleden niet durven denken.' Dan merk je pas echt dat het niet jouw werk was, maar het werk van Gods Geest in je kind. Looft de Geest, die van de Vader en de Zoon is uitgegaan.

Tenslotte

Wat mogen we ons gelukkig prijzen met zo'n God. Hij heeft zoveel geduld met ons: elke dag, elk ogenblik. Zijn Geest brengt ons eindeloos weer terug naar De Bron: Drink van het water dat LEVEN geeft.

Jetze Baas is is regiodirecteur van de Gereformeerde Schoolvereniging Veluwe Plus.

Geloofsbeleving onder gereformeerde studenten

Een publicatie over gereformeerde studenten is zeldzaam en dus welkom. Zij staan niet zo vaak in the picture. Natuurlijk was ik benieuwd naar de inhoud en ik hoop van u hetzelfde.

T.S. Huttenga ■

Onderzoek door studenten onder studenten

Een paar actieve studentleden van *Sensor* (opvolger van het GSEV) deden onderzoek naar 'de geloofsbeleving onder gereformeerde studenten.' Hun vraag was: 'Hoe staat het met de waardering voor de gereformeerde geloofstraditie onder gereformeerde studenten?' Het onderzoek is verricht onder de leden van de VGS-en (Verenigingen van Gereformeerde Studenten, incl. de GSV te Groningen) en van de dispuuten (= 'plaatselijke afdelingen') van de CSFR (landelijke vereniging van reformatorische studenten). Alleen volledig ingevulde enquêtes zijn verwerkt. Dat waren in totaal 711. Iets minder dan de helft van de leden.

Doel en uitkomst van het onderzoek

Bij het lezen vroeg ik mij af, *waarom* de studentleden van *Sensor* zo graag wilden weten hoe hoog of laag de waardering voor de gereformeerde geloofstraditie onder gereformeerde studenten is. Als ik het goed begrepen heb, is dit hierom: als deze waardering hoog is, bestaat er voor de kerk een goede reden om in de studentleden te investeren (36). Nu blijkt de waardering voor de gereformeerde traditie hoog te zijn (134). Dus is er een goede reden om energie te steken in de studenten. Hierbij vermeld ik nog een reden waarom voor zover ik kan nagaan de 'Sensor-studenten' hun onderzoek hebben verricht. Blijkbaar hebben zij ook hun wensen als het gaat om de manier *waarop* de kerk het beste in de studenten zou kunnen investeren. De kerk moet zowel hun twijfels en geloofsvragen als hun voorstellen tot veranderingen in het kerkelijk leven serieus nemen.

Waarde van het onderzoek

Het onderzoek wordt gepresenteerd als verkennend onderzoek (33). Dat wil zeggen, dat het antwoord op de vraag hoe het met de waardering onder gereformeerde studenten voor de gereformeerde traditie staat, het *wel eens zou kunnen zijn* dat deze hoog is. Het antwoord kan dus ook anders zijn. Dit blijkt bijvoorbeeld, wanneer de onderzoekers ingaan op de mogelijkheid dat een aantal studenten vanwege minder interesse in de kerk de enquête niet heeft ingevuld (33). Deze optie zou een reden

kunnen zijn voor verder onderzoek (34). Hier komt bij, dat wel veel maar niet alle respondenten een hoge waardering voor de gereformeerde geloofstraditie hebben. Eerst heeft men namelijk een positieve groep uitgeleerd, de studenten die het fijn vinden om naar de kerk te gaan (88,5%). *Daarvan* staat 71% achter de Drie Formulieren van Eenheid, vindt 60,8% het belangrijk om op de hoogte te zijn van leerverschillen tussen gereformeerde kerken, en interesseert 59,7% zich voor gereformeerde dogma's. Tegelijk moet worden opgemerkt, dat tegenwoordig veel gereformeerde studenten lid zijn van NSG (Navigators) of Ichthus en ook een aantal van een algemene of van geen studentenvereniging en dat deze studenten niet betrokken zijn in het onderzoek. Betekent dit nu, dat genoemde waardering matig is of zelfs minder dan dat en dat het dus geen zin heeft om in gereformeerde studenten energie te steken? Ook dit zou een voorbarige conclusie zijn. Bovendien kan de kerk in een slechts gedeeltelijke waardering voor de gereformeerde traditie ook een uitdaging zien om de waarde van deze traditie aan het licht te brengen! Studenten zijn nog volop in ontwikkeling en hebben zich nog niet of nauwelijks geëngageerd.

De 'Sensor-studenten' deden er goed aan om de geloofsbeleving onder gereformeerde studenten op de agenda te zetten. Ik ben benieuwd naar een, breder opgezet, vervolg.

Tenslotte

Parallel aan en in reactie op het onderzoek staan in deze publicatie goede artikelen en interviews met deskundigen en studenten.

Ds. Ton Huttenga is studentenpredikant van de Gereformeerde Kerken in Groningen.

Zie *Tussen hoofd en hart. Geloofsbeleving onder gereformeerde studenten*. Onder redactie van Renske Kruizinga. Met bijdragen van G. Gunnink, N.M. Hijweege-Smeets, A. de Kock, R. Kruizinga, R. Kuiper, G.W. de Mare, T. Ramaker, H.S. Spijker, M.A. Vermeer. Barneveld 2008. 147 blz., € 14,90. In deze publicatie staat niet vermeld, wanneer het onderzoek is uitgevoerd.

Respect

Kwaliteit in 'de zorg' is een norm: al het werk wordt daar op afgerekend. Is daardoor het werk in de zorgverlening beter geworden? Soms lijkt het tegendeel het geval, stelt Doeke Post in *Christelijk Weekblad* (de nieuwe naam voor *Centraal Weekblad*):

T. Groenveld ■

Kwaliteit van zorg staat op de agenda van iedereen. Maar waarom horen we dan zoveel over problemen in de zorgverlening? Waarom staat het dagelijks in de krant en komt het onophoudelijk op de TV dat het hier en daar gigantisch misloopt in de zorg?

De problemen komen niet alleen door gebrek aan personeel:

De betrokkenheid van de hulpverleners in de zorg is de laatste jaren sterk veranderd. De maatschappelijke veranderingen zijn daar duidelijk debet aan. In onze maatschappij viert het ik-denken hoogtij. Het individualisme is de cultuur van het moment. Daar hoort bij dat alles in het teken staat van geld verdienen en vrije tijd. Men maakt het werk niet af als het tijd is om naar huis te gaan, zoals dat vroeger gebeurde, maar laat het aan de volgende collega over. Die mentaliteit hoort bij onze tijd. Maar dit is absoluut funest voor de zorg. Zorg is geen product, geen handelswaar en geen afstandelijke dienstverlening. Zorg verlenen gaat van mens tot mens, het is een relatie. En die relatie is gebaseerd op respect.

Het woord 'respect' heeft te maken met: naar iemand kijken.

In de zorg moeten we uitgaan van het respect voor elkaar. Dat houdt dus in dat zorgverleners naar de patiënt moeten omkijken (...). Ik schrik als ik in onderzoeken lees dat juist in de dementenzorg respect vaak ontbreekt. Hulpverleners

luisteren niet altijd zorgvuldig naar wat de patiënten vragen. Er worden nogal eens kleinerende opmerkingen gemaakt en op infantiliserende wijze met deze mensen omgegaan.

Daarbij kan onervarenheid een rol spelen, zeg maar gebrek aan levenservaring. Post haalt hierbij een belangrijke uitspraak aan:

'Behandel anderen dus steeds zoals je zou willen dat ze jullie behandelen'. In de zorg zouden we moeten uitgaan van dit bijbelse woord dat Jezus in Matteüs aan ons meegeeft. Dat is in wezen respect.

Het wezen van zorg is dat je naar de ander omkijkt, bewogen bent met de ander.

Hoe is dit in onze cultuur nog in praktijk te brengen? Hoe kunnen we vanuit dit denken de kwaliteit echt verbeteren? Duidelijk is dat respect hebben geoefend moet worden. Je handelt vaak onbewust en daardoor soms respectloos. Je kunt alleen hier een antenne voor krijgen als er in de groep waarin je als hulpverlener werkt, een open gesprek over dit aspect van zorg verlenen wordt gevoerd. Op elkaar letten en elkaar feedback geven, helpt om werkelijk zorg te geven, naar elkaar om te zien. Pas als we de diepere oorzaak van de slechte berichten uit de zorgsector doorkrijgen, pas dan zal er echt een verbetering van de kwaliteit komen.

Ds. Tonnis Groenveld is emerituspredikant van de Gereformeerde Kerk te Uithuizen en woont te Roodeschool.